

DE DRIE VRIENDEN

Drie jongelui waren vrienden geweest, een student in de Rechten en twee leerlingen van een Schilderschool.

Hun karakters pasten bij elkaar, ze waren levenslustig en opgewekt, maar niet lichtzinnig; alle drie waren Christelijk opgevoed, en opgegroeid in een kring, waar God werd gediend en Christus werd geprezen als Borg en Verlosser. De jurist had de schilders in tien jaar niet gezien, maar nu zat hij in den trein en was op weg naar hun stad, want een van hen had hem een brief geschreven en hij vond de uitnodiging zeer bijzonder. Kom over, om ons werk te beoordeelen, stond er in den brief, wij hebben afgesproken een werkstuk te maken, waarin onze geest tot uiting komt, en het verschil is zóó groot, dat wij niet tot elkaar te brengen zijn. Kom en oordeel, want ons werkstuk is af.

Zijn vriend ontving hem aan het station en bracht hem dadelijk naar zijn atelier. Het schilderij stond op een ezel, afgedekt met een wollen kleed. Het was een groot stuk.

„Laat het mij dadelijk zien,” zei de bezoeker, „ik brand van belangstelling.” De schilder kwam nader, de bedekking gleeed weg en plotseling verdween de nieuwsgierigheid uit de oogen van den jurist, om plaats te maken voor verrassing en schrik.

Hij zag een kist, een doodkist, dofzwart en somber, en daarin een doode in een wit kleed, scherp afgeteekend tegen het diepe zwart van de kist. Het uiterlijk van den doode was angstwekkend. De oogen lagen diep en hol als in leege kassen, de mond stond half open, een paar tanden staken naar voren, het uitgemergelde gelaat had een groene lijk-kleur. Achter de kist stond een weelderige vrouwenfiguur, haar linkerhand strooide groote felroode rozen op het doode lichaam, haar rechter hield een lauwerkrans boven het hoofd, gereed die neer te leggen om de vleeschlooze slapen.

De bezoeker stond roerloos, hij voelde het kloppen van zijn hart, want hij had den doode dadelijk herkend. Hoe ook uitgemergeld, hoe overtoegen met de doodskleur, hij zag duidelijk wie de doode was. Het was de schilder zelf! Vermagerd en vergaan als een hongerlijder, die den harden dood door langzame uitputting eindelijk gestorven was. De toeschouwer huiverde. Hij zag wel, dat het schilderij een kunstwerk was, maar de stemming der ziel, die er uit sprak, maakte hem angstig en ook bezorgd om zijn vriend.

Een minuut bleef hij sprakeloos. Hij stond maar stil en keek. Die felroode frissche rozen, dat zwart en wit van den dood. Die bloeiende levende vrouw, die uitgeteerde doode.

Toen fluisterde hij: „Ben jij dat?”

„Dat ben ik.” Zonder aarzeling werd het antwoord gegeven.

„En die ander?”

„Dat is de Faam, of zoo je wilt, de Roem. Ik noem dit schilderij „Het Lot van den Kunstenaar.” Verhongerden bij zijn leven, geprezen na zijn dood.” Bitter en sarcastisch was zijn toon; zijn schampere lach klonk hoonend door de stilte.

De bezoeker keerde zich af, diep geschokt, niet alleen door het schilderij, maar vooral door de woorden van zijn vriend. Wat een stemming. Wat een bitterheid. Welk een geweldige ontgoocheling moest daar achter liggen!

De schilder dekte het doek weer af.

„Zullen we nu ook het andere gaan bekijken?”

„Nog niet.”

„Waarom niet? Wat zie je er ontgaan uit?”

„Ik ben ontgaan.”

„Stel je gerust. Het werk van mijn collega is zoo schokkend niet.” Een spottend trekje verscheen om zijn lippen.

De andere vriend ontving hem met een stillen lach. Hij was sjofel gekleed, maar zijn oogen waren rustig als zijn bewegingen. Het bewuste schilderstuk stond midden in het atelier, bedekt door een gordijn.

Na de begroeting nam hij de bedekking weg. Het stuk bestond uit twee deelen, geschilderd op één doek, en beide stelden een man voor, die aan een tafel zat. Die man was de schilder zelf.

Op het eerste doek zat hij gebogen en bad. Maar er was geen aandacht op zijn gelaat en geen spanning in zijn houding. Hij zat maar passieloos en ingedoken, met gevouwen handen, steunend met zijn armen op de tafel en zijn hoofd voorover, als iemand die wat zat te soezen of te lezen in een krant. Het onderschrift luidde: „God! . . .”

Op de tweede helft zat de bidder daar nóg, maar anders, meer gerijpt en door het leven geëgd en beploegd. Doch het meest opvallend was, dat zijn gebogen hoofd was opgericht, zijn gelaat omhoog geheven, stralend, gelukkig, glanzend met vreemden gloed als bovenaardsche vrede. Er onder stond: „Vader! . . .”

De bezoeker ontwaarde het groote verschil tusschen het werk van zijn beide vrienden. Wat waren die twee ver van elkaar af gegroeid! En hij zelf? Hij begreep hen geen van beiden.

Rustig bekeek hij het werk. Hij was blij, dat dit stuk hem niet schokte, maar wat was de bedoeling?

Toen nam de schilder het woord. „Beide figuren ben ik zelf, dat heb je wel gezien.” De ander knikte. „Toen ik God alleen kende als den God, van Wien men mij verteld had, was mijn geloof niets en mijn bidden niets. Toen was ik zóó. Maar sedert ik Hem ken als mijn Vader in Christus, ben ik die andere. Nu kan ik Hem Vader noemen met blijdschap en vertrouwen, zij het ook — zijn stem

daalde — met belijdenis van schuld voor iederen dag.”

De bezoeker zweeg. In een hoek van het vertrek stond een tafel en stoelen, daar schonk de schilder thee.

„Wat zeg je nu van ons werk?” vroeg de vriend, dien hij het eerst bezocht had.

„Dat kan ik nog niet zeggen. Daar moet ik over denken. Ik zal een brief schrijven, over eenige dagen.”

Hij kon niet zeggen, dat hij het griezelige schilderij met de doodkist als kunstwerk prachtig vond en het geniaalst bedacht, maar dat het andere hem meer aantrok. Hij begreep wel, dat zulk een onvolledig antwoord geen voldoening kon geven, want het ging om den geest. Daarom wou hij weg. De tegenstelling tusschen die twee benauwde hem. Beiden waren in hun jeugd met God bekend gemaakt, voor den een was Hij een Vader, voor den ander een vreemde geworden. Uit diens leven was God weg en in plaats van liefde tot den naaste kwam er schamperheid jegens medemenschen, die hem niet waardeerden.

Een uur later zat hij in den trein en dacht na over zijn eigen leven. Hij was hard en hij stond hoog. Altijd had hij zich geërgerd om oudere collega's, die vergoelijkend en begrijpend spraken over zwakkelingen, die in zonde en misdaad vielen. Ze waren toch zeker verantwoordelijk! Ieder mensch moest zelf zorgen, dat hij zijn weg recht hield! Rechtvaardig en hard had hij zijn oordeel over iederen zondaar altijd dadelijk gereed. Ieder moest op zichzelf passen, dat deed hij ook!

Gisteren had hij wel een waarschuwend woord in de Schrift gelezen, doch dat achtte hij niet bestemd voor hem. Nu moest hij daaraan denken. Zijn weg was voorspoedig geweest, maar als hem de tegenspoed getroffen had, die zijn vrienden trof, in welke richting zou hij gegaan zijn? Naar God of naar de bitterheid? Hij zat nog op de eerste helft van het schilderij, voor hem was God iemand, die op grooten afstand de wereld bestuurde buiten hem om en van wien hij las in het oude Bijbelboek.

Die tekst van gisteren kreeg plotseling leven, die tekst-kreeg oogen, waarmee hij hem aankeek, waarschuwend en dreigend.

„Hij die meent te staan, zie toe, dat hij niet valle!”

Al die dingen moest hij eerst verwerken, eerst tot zekerheid komen omtrent zichzelf, eerst dien verren God vinden als zijn Vader en dan een brief schrijven aan zijn vrienden.

Zij hadden een schilderij gemaakt, hij zou een brief schrijven. Afstappen van z'n hooge voetstuk van eigengerechtigheid. Hij was niet beter dan ieder ander. En de inhoud van dien brief ging anders worden dan zij verwachtten.

Een vonnis over zijn eigen leven.

K. Jonkheid